

DÖRDÜNCÜ SELÂM

la su l ta ni meni

ni sul l ta ni me ni

ah en der di lu ca

ca ni ma ni meni

ah der men bi de mi

mi men zin de şe ve m

ah yek can çi şe ve

ve sad ca ni meni

ah i ma ni meni

Son peşrev 15 inci cildin 763 üncü sahifesinde neşredilen (Muhayyer) peşrevi ve yürük kısmı çalınır.

Beyati buselik makamında mevlevî âyininin metni

— 1 —

Eyderaverde cihani razi nay hey hey sultanimen hey hey hünkârimen
Banki nayü banki nayü banki nay " " " " " "
Hod hudayest in heme rupuşi çist " " " " " "
Mikeşed ehli hudara tahuday " " " " " "
Hey hey ranayimen hey hey zibayimen yar yar yar yüreğim yar
Yar yüreğim del ciğerim gör ki neler var yar yar yare
Haber var

— 2 —

Ey nuşi kerde nişra bihiş kün ba hışra
Bahış kün bihişra çizi bidih dervişra
Teşrihi Dih uşşakra pürnur kün âfakra
Ber zehri zen tiryakra çizi bidih dervişra

— 3 —

Yarima dildarima alimi esrarima
Yusufü didarima revneki bazarima hey yar hey dost pirimen cananimen
Ger bebostan bitüim har şüd gülzarima
Ver bezindan batüim gül biruyed harima " " " "
Ger derâteş batüim nur kereded narima
Ver becennet bitüim nar şüd envarima " " " "

— 4 —

Biya kemruzi mara ruzi idest
Ezin pes işü işret ber mezidest hey hey hey hey yar yari yarimen
Zehi meclis ki sâkı bahti başed
Harifaneş cüneydü bayezidest " " " " " " " "

İKİNCİ SELÂM

— 5 —

Sultanimeni [İlaâhirihi]
Rindan selâmet miküned canra gulâmet mikünend
Mesti zicamet mikünend mestân selâmet mikünend
Ey Şeh Husameddinima eyfahri cümle evliya
Ey ez tü canhâ eşinâ mestan selâmet mikünend

ÜÇÜNCÜ SELÂM

— 6 —

Salâ canhâyi müştakan kiyek dildari hub amed
 Çü zergübesti an dilber ruhi men simi kub amed
 Salâheddini Yakuban cevâhir bahşi zerkûban
 Ki o hurşidi esrarestü allâmül guyub amed (Ternnüm)

— 7 —

Eyki hezar aferin [İlaâhırîhi] (Terennüm)

— 8 —

Der halkai uşşakı benageh haber üftad
 Kez bahti yeki mahi ruhi hubi der üftad
 Güftendi zişemselhaki Tebrizi çi didid
 Güftim kezan nur bema in nazar üftad
 Yarimen yar ah yarimen yar yar yar yar yarimen
 Yarimera ah yarimen yari mera dost yarimera vay

— 9 —

Behakkı anki derin dil becüz velâyi tünist
 Velii oneşevem kö zievliyayi tü nist
 Mebâd canem bigam eğer fedayi tünist
 Mebâd çeşmem ruşen eğer şifayi tünist (Terennüm)

— 10 —

Aşıkı ân kanditü cani şekerhayı mast
 Sayei zülfinitü derdücihan cayı mast
 Her güli sürhiki hest ezmededi huni mast
 Her güli zerdiki rüst rüste zi safrayı mast

— 11 —

Men dem nezenem lik demi nahnü nefahna
 Der men bidemed nale resed ta besüreyya
 İn nayı tenemra çü bibürriidü tiraşid
 Ez süyi neyistani adem azze tealâ

DÖRDÜNCÜ SELÂM

Sultanimeni [İlaâhırîhi]

Zekâi Dede Zade Hafız Ahmet Efendi

Üstadı musiki meşhur Hoca Zekâi Dede Efendinin oğludur. Hicri 1286 tarihinde İstanbul'da Eyüpte doğmuştur. Tahsil çağına gelince o civarda bulunan Kalenderhane iptidai mektebine girerek ilk tahsilini burada yapmıştır.

Ecdadı ötedenberi hıfzı kur'an ile muvakkar olduğundan ilk tahsili sırasında hıfza çalışarak 1298 tarihinde hıfzını dinletip gerek hıfz ve gerek hattatlıktan icazet almıştır.

Ahmet Efendi müstesna bir istidada sahib olduğundan hocasından başka o asrın ileri gelen üstatlarından takdiri havi tahşidlerle icazet ve ketebesini tezyin olunmuştur.

Diğer taraftan Askerî Rüşdiyeye devam etmekle beraber asıl mesleki olan ulûmu kur'anîyede ilerlemek için o devir meşahiri kurrasından olan Kumbarane Camii Baş İmamı Reisülkurra Hoca Süleyman Efendiden vucuh tahsiline başlayarak 301 senesinde kıraat seb'a ve aşere ve takripten mezun olduğu yedindeki icazetnamede kaydedilmiştir. Ve İmam Cezrinin tayyibesini hıfz eylemiştir.

Badehu cami derslerine devam edip Eyüp Dersamlarından Hoca Raik Efendiden telemmüz ederek 309 tarihinde silsilei durustan icazet ahzine muvaffak olmuştur.

Bu suretle refte refte tekemmül eden Ahmet Efendi pederinin istidadı musikisine varis olacağı küçük yaşındanberi öğrenip taganni ettiği bazı musiki parçalarının terennüm ve sureti ikandan anlaşılacak musikiye meyil ve istidadı nazarı dikkati celb eylediğinden ve fenni gınaya büyük bir meyil ve arzusu olduğundan esatizi zamandan olan pederi Zekâi Dede oğluna bu fenni ruhaniyi talime başlamıştır.

Ahmet Efendi bu ilim sahasında da az zaman içinde liyakatini göstererek musikinin münkasem olduğu şubelerden dinî ve gayri dinî eserleri öğrenmekle beraber ayrıca mevlevî âyinlerini de hafızasına nakşeylemiştir.

O devirde mevlevihaneler musiki ve nagamatı ilâhiye ve tasavvuf mektepleri itlakına seza birer müessesese olup buranın müntesipleri bu vadilerde kesbi kemal etmek ile şöhret-yap idiler.

Esasen tarikata mevleviyeye mensub olan Zekâi Dede âlemi tarikatte kesbi derecat etmiş bir zatı sûtude sıfat olduğu ve fazlî kemalinde arzu edildiği cihetle kendisi 1802 tarihinde Behariye Mevlevihanesine (kudumzen) başı tayin olunmuş idi. Mukabelei şerife günleri oğlunu da beraber alarak dergâhta bulundurur ve âyinlerin tarzı gınasına alıştırdı idi.

O zaman dergâhın postnişini olan (Hüseyin Fahrettin) Efendi mutasavvif ve musikîşinas, felsefî mevlânanın üstadı bir zat olup Ahmet Efendide gördüğü istidadı tenmiye için kendisine lisani farisî talimi ile beraber (Ney) meşk etmeği deriğ etmez ve aynı zamanda da gınanın rüknü olan nota usulünü de ayrıca tedris eder.

Bu suretle iki müstesna üstadın dairei terbiyetinde yetişmeğe başlayan (Hafız Ahmet) az zamanda pederinden en nadide musiki eserlerini ve (Hüseyin) Efendiden farsî ve ney ve notayı öğrenerek kesbi kemal etmiştir.

Bu suretle devam eden sâ-y neticesinde pederinin vefatı tarihi olan 315 senesine kadar babasının mazbut hafızası olan bilcümle kıymettar ve muhalledat asarı musikiyeden ve yadikârı eslâftan müntehab eserleri öğrendiği gibi meşhur ihvan olan pederinin mehasini ahlâk ve etvarını da tamamen iktisab etmiş ve bulunduğu muhiti ilim ve nezahet içinde gerek

pederinin kendi asarını ve gerek sair müntehab parçaları ve Türk ve Arap usullerinin tamamını zapt ve taallüm etmiştir.

Pederinin irtihali üzerine Hüseyin Efendi manevî irşadat ile oğlunu babasının yerine kudumzen başı tayin eylediği gibi pederinin tedrisinde bulunduğu Darüşşafaka Mektebi musiki muallimliğine intihab olunmuştur.

1318 tarihinde de Yenikapı Mevlevihanesine kudumzen başılık ile ilâveten tayin edilip semahaneler kubbelerini çnlatarak vazifesini hüsnü ifa etmiştir.

322 de Şeyhülislâm Ebussuut Efendi iptidai vakıf mektebine baş muallim tayin edilerek vakıf mekteplerin maarife devrinden sonra bu vazifeden ayrılmıştır.

330 Nisan 4 tarihinde Sultanahmet Esmakaya Sultan Kızlar Mektebine musiki muallimi tayin edilmiş.

331 Şubat 2 tarihinde Şeyhülislâm Hayri Efendinin küşat eylediği (Eimme ve Huteba) Mektebine musiki muallimi tayin edilerek birçok talebe yetiştirmiştir.

335 Nisan 4 te Hoca İshak Efendi İlk Mektebine

336 Nisan 26 da Kasımpaşa Nümune İlk Mektebine ilâveten

339 Kânunusani 8 de Üsküdar'da Üçüncü Mustafa İlk Mektebe musiki muallimi tayin edilmiştir.

340 Kânunuevvel 10 da Sultanselimde yeniden küşad edilen İstanbul İmam ve Hatib Mektebi (kur'an ve tecvit ve musiki) muallimliğine tayin edilmiş kısa bir zaman vazifesinden ayrılmış ise de 929 efrenci tarihinde zammı maaş ile tekrar mezkûr mektep musiki muallimliğine tayin edilmiştir.

930 Kânunusani 10 da mezkûr mektebin orta mektebe tahvili münasebetile terfian Çemberlitaş Orta Mektebi musiki muallimliğine

1/9/932 de Gazi Osman Paşa Orta Mektebine naklen musiki muallimliğine, 933 Eylül 1 de Eyüp Orta Mektebine naklen musiki muallimi tayin edilmiştir.

934 te yaşının altmışı geçmiş olmasına mebni tekaüde sevk edilmiş ise de haddi nizamisini doldurmamış olmakla kendisi ikramiye ile taltif edilerek muallimlikten ayrılmıştır.

330 senesinde Şehremini Cemil Paşanın Darülbeydi namile açtığı müesseseye alaturka musiki baş muallimi tayin edilmiş, 19 Kânunuevvel 332 tarihinde maarifin açtığı Darülihana faslı musiki muallimi tayin edilerek bir çok talebe yetiştirmiş, Ziya Paşa ile hâdis olan ilmî bir mes'ele dolayısıyla istifa etmiştir.

339 Eylül 1 tarihinde Darülihân ıslah ve tensik edilerek tekrar küşadında usul ve ilâhiyat muallimliğine tayin edilip burada da bir çok talebe yetiştirmiştir.

937 Mart 1 tarihinde Darülihândan alaturka musikinin lâğvile yeniden teşkil edilen dinî ve gayri dinî klâsik eserleri tasnif ve tesbit komisyonu âzalığına tayin edilerek bir çok Türk musikisi eserlerinin indiras ve inhitattan kortarılması hususunda çok yararlığı görülmekte bulunmuş ve halâ bu vazife ile mükelleftir.

Ve elyevm Darüşşafaka Lisesi musiki muallimi olup bilâ fasıla kırk birinci senesini idrak etmiş burada da bir çok musikişinas talebe yetiştirmiştir.

Hafız Ahmet Efendiden hariçte de ders alanlar pek çoktur. Altı hafız ve beş kişiye seb'a ve aşereden izin vermiştir.

Kendisinin telif ettiği eserler ilmi tecvidten meharic ve sıfatı huruf risalesi.

İlmi musikiden muhtasar ıka ve usul risalesile ilmi musikiden musiki makamları hulâsası. namlarile gayri matbu telifatı vardır. Dinî ve gayri dinî muhtelif makam ve mütenevvi ikalar ile yüzü müteceviz eserleri ile (Beyati büselik) makamında bir âyini şerifi vardır ki 1323 Rebiülevvelinin yirminci Perşembe günü iptida okunuşu Yenikapı Mevlevihanesinde vaki olmuştur ve müstear makamında diğer bir âyin bestelemiş ise de mevlevihanelerin seddi dolayısıyla okunmayıp kalmıştır.

Kemal BATANAY
Naime BATANAY

İSTANBUL
KONSERVATUVARI
NEŞRİYATI

TÜRK MUSİKİSİ KLÂSİKLERİNDEN

On altıncı cilt

Mevlevî Âyinleri

XXX

Zekâizade Ahmet Dr. Suphi ve Mes'ut Cemilden müteşekkil Konservatuvar « Tasnif ve Tesbit Heyeti » tarafından notaya alınmış tarihî kıymeti haiz dört MEVLEVÎ ÂYİNİ ile Heyetten Zekâizade Ahmedin yaptığı tetkikat üzerine Bestekârlarının tercümei hallerini havidir.

Her hakke mahfuzdur.

İSTANBUL

Marifet Basımevi

1938

Mevlevî Âyinleri

XXXIII

